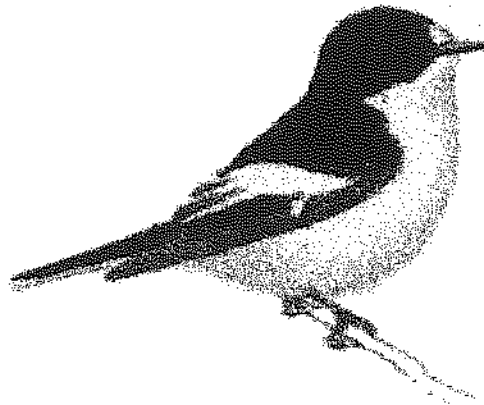
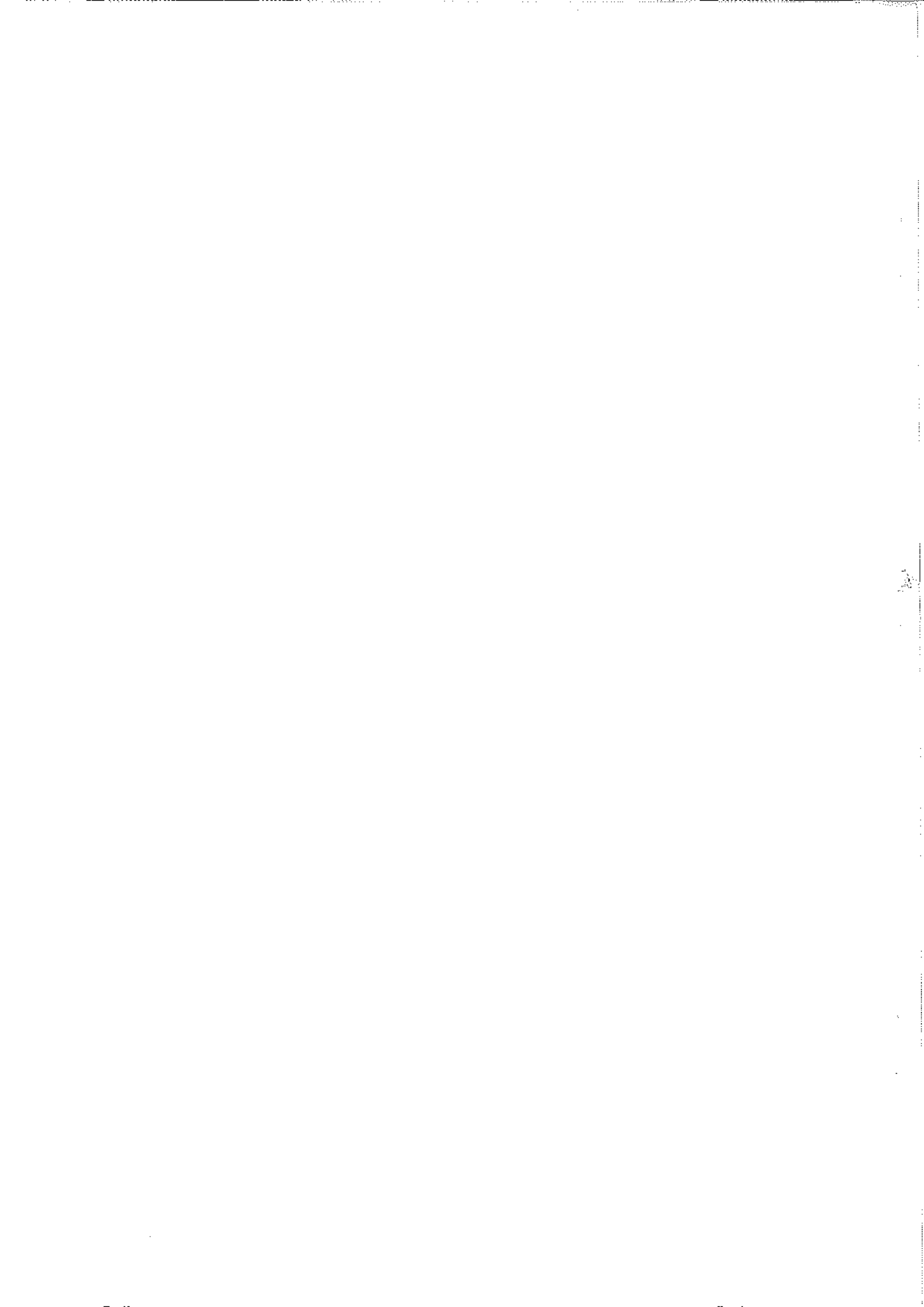

NESTKASTVERSLAG 1997

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

GOOISE NESTKASTBEWONERS IN 1997

SUBGROEP NESTKASTEN

A.C. Driessen

© Copyright 1997- Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum.

Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken.

Vogelwerkgroep het Gooi en omstreken

Hilversum, 1999 Uitgave 112

Inhoudsopgave

	Onderwerp	blz.
	Samenvatting	1
1.	Inleiding	2
2.	Weersomstandigheden	2
3.	Resultaten	2
4.	Gecontroleerde terreinen	3
5.	Overzicht nestkasttypen	4
6.	Tabellen broedgegevens per soort	5 t/m 11
7.	Uitgevlogen jongen eerste broedsel	12
8.	Broedgegevens per soort	13
9.	Bijzonderheden	14/15
10.	Mislukte broedsels en mogelijke oorzaken	16/17
11.	Aangetroffen zoogdieren	18
12.	Aangetroffen insecten	19
13.	Verloren gaan kisten	20
14.	Ringonderzoek	21
15.	Dankwoord	22
16.	Geraadpleegde literatuur	23
	Bijlage	

SAMENVATTING.

In 1997 werden in totaal 770 nestkasten in 28 verschillende terreinen in het Gooi onderzocht.

In deze kasten werden 12 verschillende vogelsoorten broedend aangetroffen. De koolmees en de pimpelmees waren zoals verwacht, weer goed vertegenwoordigd. Minder goed ging het met de gekraagde roodstaart. Deze soort werd nog maar in één kast aangetroffen.

1. Inleiding.

Het nestkastenonderzoek van de subgroep Nestkasten is de oudste activiteit van de Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken. Dit onderzoek wordt ruim 30 jaar uitgevoerd. Het onderzoek wordt jaarlijks geheel gedaan door vrijwilligers. Hierdoor kan het voorkomen dat gebieden in een bepaald jaar niet of nauwelijks worden onderzocht.

Een klein aantal Gooise controleurs stelt de broedgegevens van zijn onderzoeksgebied(en) eveneens beschikbaar aan SOVON-vogelonderzoek te Beek-Ubbergen. Hiertoe zijn speciale nestkaarten vervaardigd, die de verwerking van deze gegevens in een landelijke databank vergemakkelijkt. Enkele malen per jaar ontvangen deze controleurs van SOVON een rondschrijven met gegevens over het nestkaartenproject (Broednieuws).

Hierin staan landelijke broedgegevens vermeld. Uit gegevens van SOVON blijkt dat het aantal ingezonden nestkastkaarten in 1997 rond de 10.000 ligt.

In 1997 is SOVON gestart met de uitgifte van registratiebewijzen voor deelname aan het nestkastenproject. De kaart dient als bewijs van inschrijving nest(kast)controleur. De bedoeling is dat de registratiebewijzen worden meegenomen tijdens het veldwerk.

Bovendien geeft SOVON een handleiding uit ten behoeve van het nestkastproject.

2. Weersomstandigheden.

De wintermaanden werden niet gekenmerkt door langdurige koude en sneeuw, van belang voor de overleving en conditie van de in ons land verblijvende holenbroeders. De weersomstandigheden gedurende het broedseizoen waren in het algemeen goed te noemen. Neerslag en koude, van belang voor het broedresultaat, bleven uit.

3. Resultaten.

Zoals uit tabel 1 blijkt is het aantal gecontroleerde kasten aanzienlijk geweest. De 770 kasten werden in het broedseizoen meerdere malen bezocht. Het aantal bezoeken varieerde van 3 tot 15 keer.

Jammer genoeg heeft niet iedere controleur de tijd gevonden de kastcontroles uit te voeren. In tabel 1 is eveneens aangegeven welke gebieden niet werden gecontroleerd, althans waarvan geen gegevens werden ontvangen.

Tabel 1. Gecontroleerde terreinen, aantal gecontroleerde kasten en controleurs 1997.

Naam gebied	Aantal kasten	controleur
Aardjesberg/Westerheide	16	A. Vermeule
Bikbergen I	35	M. Doornveld
Bikbergen II		Geen gegevens
Boekesteijn	58	L. & J. Hartog
Crailo	26	B.P. Bakker
Conferentieoord Hoorneboeg		Geen gegevens
Dassenbos		Geen gegevens
Dassenbos A27	36	J. Terlouw
De Beek	40	E. Schüssler
De Snip		Geen gegevens
De Lieberg	12	A.C. Driessen
Drakenburg	15	C. Sjobbema/H. Sevink
Eikenrode	21	C. de Rooij
Franse Kamp	43	F. Beffers
Heidebloem	29	A.C. Driessen
Hilversums Wasmeer (binnen raster)	19	J. Terlouw
Hilversums Wasmeer complex		Geen gegevens
Hoorneboeg		Geen gegevens
Julianaoord	23	T. de Koning
Korp. Van Oudheusdenkazerne	66	C. de Rooij
Laarder Wasmeer	50	J.W. Le Clercq
Nieuwenoord	27	R. Kole
P.W.N. Laren	51	D.A. Jonkers
P.W.N. Bussum	29	V. Boontje-v.d. Brink
Schaep en Burgh	25	C. Schouten
Smithuysersbos noord	31	J. Terlouw
Sypesteyn	36	C. de Rooij
Theosofisch centrum	54	H.P. Vos
Zwarte Berg		Geen gegevens
Totaal aantal kasten	770	

In genoemde gebieden werden door de controleurs kasten van verschillende typen opgehangen. De meeste broedvogels in de gecontroleerde gebieden zijn niet echt kieskeurig voor wat betreft de keuze van hun behuizing. Dit geldt zeker voor de Kool- en Pimpelmees. Het lijkt om deze reden niet nuttig grotere aantallen van een bepaald type op te hangen. Voor sommige mezensoorten, zoals Glanskop, Matkop en Kuifmees geldt dat zij het liefst broeden in oude(re) kasten. De Specht en de Boomklever passen de kast aan de eigen eisen/wensen aan.

Tabel 2.   **Overzicht van de aantallen en typen gecontroleerde nestkasten.**

Mezenkasten	603
Selectieve kasten	44
Super selectieve kasten	17
Roodstaartkasten	23
Vliegenvangerkasten	20
Boomkruiperkasten	14
Bosuilkasten	17
Torenavalkkasten	3
Holenduifkasten	6
Specht-/spreeuwkasten	13
Driehoekskasten	8
Vleermuiskasten	2
Totaal	770

Soorten waarvan de broedresultaten niet in dit verslag vermeld zijn, maar waarvoor wel kasten zijn opgehangen zijn de Torenavalk (± 80), Bosuil (± 100), Steenuil (± 15) en Kerkuil (55). De Kerk- en de Steenuil zijn soorten die in het Gooi en de Vechtstreek in slechts zeer kleine aantallen voorkomen.

Aardig is misschien wat landelijke cijfers te vergelijken met aantallen in het Gooi broedende soorten. De gegevens zijn ontleend aan het overzicht van de ingeleverde nestkastkaarten van SOVON. De tussen de haakjes vermelde getallen zijn van SOVON afkomstig.

Glanskop 2 (25), Ringmus 5 (128), Gekraagde roodstaart 1 (72), Bonte vliegenvanger 30 (470), Zwarte Mees 5 (55) en Boomklever 24 (54).

Tabel 3. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Koolmees										
Aardjesberg	9	2	11	92	77	77	12	3	3	12/4
Bikbergen I	14	2	16	134	104	103	16	11	5	10/4
Boekestein	19	-	19	153	129	100	-	-	-	15/4
PWN Bussum	16	2	18	129	103	87	13	13	13	13/4
Crailo	14	2	16	>95	>95	95	6	6	6	?
Dassenbos A27	13	10	23	130	108	92	57	13	3	10/4
De Beek	14	3	17	102	87	86	20	-	-	?
Drakenburgh	5	-	5	-	-	-	-	-	-	?
Eikenrode	5	-	5	52	29	20	-	-	-	15/4
Fransche Kamp	25	11	36	228	203	198	110	71	±12	11/4
Heidebloem	16	7	23	175	149	134	69	22	22	03/4
Hil. Wasmeer (r)	13	7	20	146	124	117	42	24	18	12/4
Julianaoord	6	-	6	51	45	45	-	-	-	12/5
Korp. Van Oud- heusdenkazerne	27	4	31	263	213	201	25	10	3	10/4
de Lieberg	5	1	6	36	32	31	4	-	-	?
PWN Laren	22	2	24	217	163	162	9	7	5	12/4
Nieuwenoord	7	1	8	54	46	46	9	5	?	?
de Snip	18	-	18	155	132	104	-	-	-	10/4
Sypestein	9	-	9	73	39	20	-	-	-	26/4
Smithuyserbos	10	2	12	86	60	55	16	6	6	15/4
Theosofisch centrum	13	1	14	121	79	78	2	?	?	05/4
Schaep en Burgh	9	1	10	86	81	81	8	-	-	14/4
Laard Wasmeer	32	7	39	317	275	267	51	34	17	05/4
Totaal	321	65	386	>2895	>2373	>2199	469	225	113	03/4

Tabel 4. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Pimpelmees										
Aardjesberg	5	1	6	54	41	41	6	5	4	07/4
Bikbergen I	3	-	3	35	27	27	-	-	-	01/4
Boekestein	10	-	10	106	89	89	-	-	-	21/4
PWN Bussum	3	-	3	33	24	22	-	-	-	13/4
Crailo	10	-	10	≥52	≥52	≥52	-	-	-	?
Dassenbos A27	4	1	5	42	41	41	6	4	0	13/4
De Beek	10	-	10	90	90	90	-	-	-	?
Drakenburgh	3	-	3	?	?	?	-	-	-	?
Eikenrode	7	-	7	84	52	52	-	-	-	13/4
Fransche Kamp	7	2	9	75	65	65	12	10	10	21/4
Heidebloem	9	-	9	89	84	84	-	-	-	07/4
Hil. Wasmear (r)	3	-	3	33	31	31	-	-	-	14/4
Julianaoord	2	-	2	23	23	23	-	-	-	?
Korp. Van Oud- heusdenkazerne	22	-	22	233	183	179	-	-	-	12/4
de Lieberg	1	-	1	9	9	9	-	-	-	?
PWN Laren	9	-	9	126	84	76	-	-	-	12/4
Nieuwenoord	6	-	6	54	52	42	-	-	-	?
de Snip	5	-	5	65	62	62	-	-	-	8/4
Sypestein	4	-	4	42	36	26	-	-	-	14/4
Smithuyserbos	3	1	4	36	15	10	1	-	-	11/4
Theosofisch centrum	15	-	15	168	165	164	-	-	-	12/4
Schaep en Burgh	7	-	7	77	68	68	-	-	-	14/4
Laard Wasmear	5	-	5	55	53	38	-	-	-	07/4
Totaal	153	5	1581	>1581	≥1346	1291	25	19	14	01/4

Tabel 5. Totalen van de broedgegevens *per soort per controlegebied*

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Boomklever										
Bikbergen I	2	-	2	13	13	13	-	-	-	25/4
Boekestein	1	-	1	7	5	5	-	-	-	14/4
PWN Bussum	1	-	1	10	9	9	-	-	-	13/4
Crailo	1	-	1	5	5	5	-	-	-	?
Eikenrode	1	-	1	7	7	7	-	-	-	?
Heidebloem	2	-	2	12	11	11	-	-	-	06/4
Julianaoord	2	-	2	13	13	13	-	-	-	12/5
Korp. Van Oud- heusdenkazerne	2	-	2	13	9	9	-	-	-	12/4
PWN Laren	3	-	3	20	13	13	-	-	-	13/4
Nieuwenoord	1	-	1	7	7	7	-	-	-	?
de Snip	2	-	2	8	8	0	-	-	-	05/4
Sypestein	1	-	1	8	8	6	-	-	-	16/4
Smithuyserbos	1	-	1	5	0	0	-	-	-	14/4
Theosofisch centrum	3	-	3	18	12	12	-	-	-	07/4
Schaep en Burgh	1	-	1	5	4	4	-	-	-	14/4
Totaal	24	-	24	151	124	114	-	-	-	05/4

Tabel 6. Totalen van de broedgegevens *per soort per controlegebied*

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Zwarte mees										
Bikbergen I	1	1	2	18	14	14	6	6	6	07/4
Heidebloem	1	1	2	8	8	8	10	6	6	06/4
Smithuyserbos	3	3	6	20	17	13	19	16	16	04/4
Totaal	5	5	10	46	39	35	35	28	28	04/4

Tabel 7 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Bonte vliegenvanger										
PWN Bussum	1	-	1	7	7	7	-	-	-	26/4
Dassenbos A27	6	-	6	42	36	36	-	-	-	26/4
Fransche Kamp	4	-	4	25	25	25	-	-	-	13/5
Heidebloem	1	-	1	5	5	5	-	-	-	16/5
Hil. wasmeer (r)	1	-	1	7	7	7	-	-	-	04/5
Korp. Van Oudheusdenkazerne	5	-	5	32	26	26	-	-	-	02/5
de Lieberg	2	1	3	13	13	13	4	?	?	?
Nieuwenoord	5	-	5	23	≥10	≥10	-	-	-	?
Sypestein	1	-	1	5	0	0	-	-	-	25/5
Smithuizerbos	1	-	1	6	5	5	-	-	-	14/5
Theosofisch centrum	1	-	1	6	6	6	-	-	-	27/5
Laard wasmeer	2	-	2	13	13	13	-	-	-	11/5
Totaal	30	-	31	184	≥153	≥153	4	-	-	26/4

Tabel 8. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

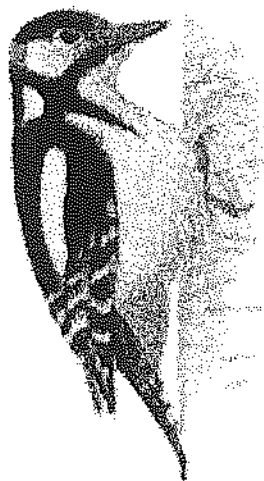
	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Roodborst										
Eikenrode	1	-	1	7	7	7	-	-	-	01/5
Totaal	1		1	7	7	7	-	-	-	01/5

Tabel 9. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			le ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Merel										
PWN Bussum	1	-	1	5	5	5	-	-	-	?

Tabel 10. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			le ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Holenduif										
Boekestein	1	1	2	2	2	2	2	2	2	14/4
PWN Laren	1	1	2	?		?			?	?
Theosofisch centrum	2	-	2	4	4	4			?	?
<i>Totaal</i>	4	2	6	≥6	≥6	≥6	2	2	2	14/4

Tabel 11 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

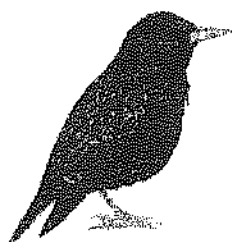
	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Glanskop										
PWN Bussum	1	-	1	8	8	8	-	-	-	16/4
Korp. Van Oudheusdenkazerne	1	-	1	8	8	8	-	-	-	15/4
Totaal	2	-	2	16	16	16	-	-	-	15/4

Tabel 12 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Mees spec.										
Nieuwenoord	2	-	2	20	10	10	-	-	-	

Tabel 13 **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Gekraagde roodstaart										
Laard Wasmeer	1	-	1	7	7	7	-	-	-	14/5

Tabel 14. **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ei	juv.	Uit	
Spreeuw										
Korp. Van Oudheusdenkazerne	1	-	1	0	-	-	-	-	-	-
Sypestein	4	-	4	22	19	8	-	-	-	18/4
Totaal	5	-	5	22	19	8	-	-	-	18/4

Tabel 15   **Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied**

	Totaal aantal broedsels			Totaal aantal 1e broedsels			Totaal aantal 2e broedsels			1e ei
	1e	2e	totaal	ei	juv.	uit	ci	juv.	Uit	
Ringmus										
Korp. Van Oud- heusdenkazerne	3	-	3	14	8	7	-	-	-	01/5
Sypestein	2	3	5	10	-	-	16	9	9	21/4
Totaal	5	3	8	24	8	7	16	9	9	21/4

Tabel 16. Gemiddeld aantal *uitgevlogen* jongen per soort van het *eerste* broedsel

Vogelsoort	aantal eerste broedsels	gem. aantal uitgevlogen jongen
Spreeuw	5	1.6
Holenduif	4	≥1.5
Glanskop	2	8
Ringmus	5	1.4
Gekraagde roodstaart	1	7
Bonte vliegenvanger	30	≥5.1
Merel	1	5
Roodborst	1	7
Zwarte mees	5	7
Boomklever	24	4.75
Pimpelmees	153	8.4
Koolmees	321	6.9

Tabel 17. Totaal van de broedgegevens *per soort* in het gehele onderzoeksgebied

vogelsoort	aantal broedsels			1e ei	totaal 1e broedsel			totaal 2e broedsel		
	1e	2e	tot		ei	juv.	uit	ei	juv.	uit
Koolmees	321	65	386	03/4	2895	2373	2199	469	225	113
Pimpelmees	153	5	158	01/4	1581	1346	1291	25	19	14
Zwarte mees	5	5	10	04/4	46	39	35	35	28	28
Boomklever	24	-	24	05/4	151	124	114			
Bonte vliegenvanger	30	1	31	26/4	≥184	≥153	≥153	4	?	?
Roodborst	1		1	01/5	7	7	7			
Holenduif	4	2	6	14/4	≥6	≥6	≥6	2	2	2
Glanskop	2		2	15/4	16	16	16			
Merel	1		1		5	5	5			
Spreeuw	5		5	18/4	22	19	8			
Ringmus	5	3	8	21/4	24	8	7	16	9	9
Gekr. Roodstaart	1		1	14/5	7	7	7			
Mees spec.	2		2		20	10	10			

Bijzonderheden.

Door de controleurs worden soms leuke/bijzondere waarnemingen gedaan tijdens de kastcontroles. Vaak betreft dit de lotgevallen van een broedpaartje en/of de jongen. Op het nestkastformulier is ruimte beschikbaar voor vermelding hiervan.

In een kast op het terrein van P.W.N. te Bussum werd op 19 mei 1997 een zeer klein koolmees eitje aangetroffen. Het bleek amper half zo groot als een normaal koolmees-ei. Het eitje is ongemoeid gelaten en bleek geen vrucht te bevatten, althans kwam niet uit. Dit verschijnsel werd ook gemeld in een kast in de Heidebloem. Dit ei was ongeveer 4 mm groot. In het Dassenbos (A27) werd een adulte koolmees dood aangetroffen op 5 eieren.

Op Drakenburgh werden door Bob van Poelgeest en Rob Leurs twee bosuilkasten geïnspecteerd.

De meeste nestkasten in dit gebied zijn aan vervanging toe. Het ophangen van nieuwe kasten is, vanwege het feit dat de beheerder niet toestaat dat ze gespijkerd worden, niet zo eenvoudig.

De controleur van de Fransche Kamp meldt de aanwezigheid van een Ringslang op 10 juni 1997. (Dit zal niet in een kast geweest zijn neem ik aan).

Van de tweede broedsels bleek bijna 90 % mislukt.

Tijdens een controle op de Heidebloem lag een dood adult mannetje (pikwond op rug) tussen zijn jongen. Ook werd een koolmeeslegselsel aangetroffen waarvan de schaal van de eieren een gelijke kleur hadden (als van oude eitjes). In het legselsel van een Pimpelmees werden twee koolmees-eitjes aangetroffen en tussen de eieren van een Koolmees werd één pimpelmees-eitje gevonden. Beide broedsels kwam volledig uit.

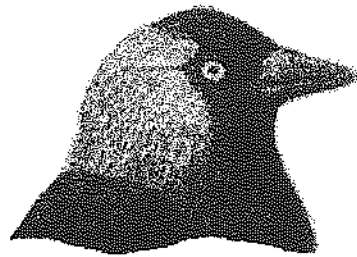
Op 6 juni 1997 werd in het Hilversums Wasmeer, tijdens het schoonmaken van een kast, het skelet aangetroffen van een Koolmees, alsmede vier eitjes. In het nestkastje was door een Pimpelmees over het oude nest een nieuw gebouwd. Dit legselsel is overigens niet uitgekomen. Soms lijkt het of er door broedpaartjes wordt gewacht op vrijgekomen broedgelegenheid, want in een kast op de Snip, maakte een Koolmees op een mislukt broedsel van een Boomklever (dode jongen) een nieuw nest.

Op het terrein van de Korporaal van Oudheusdenkazerne werd in een klein model kastje een broedgeval van een Glanskop vastgesteld (8 eieren, 8 jongen, alles uitgevlogen) en dat van een Pimpelmees (13 eieren, 13 jongen, alles uit). Volgens controleur Cees de Rooij zaten de jongen van dit nest letterlijk op elkaars rug.

Op de Lieberg zag de controleur voor een controle het dekseltje van een nestkastje (Bonte Vliegenvanger) open staan. Zowel het nestmateriaal als de jongen waren nat. Enkele weken later bleken alle jongen toch te zijn uitgevlogen.

Dat controleurs, zij het ongewild, ook wel eens voor een ernstige vorm van verstoring zorgen bleek op 17 april 1997. Op het terrein van de P.W.N. Laren viel een kastje (Boomklever, 5 eitjes) tijdens een controle van de boom. Het ongelukkige paartje zat bij een latere controle in een nabijgelegen kast op 3 eieren. Op 22 mei 1997 vlogen 6 jongen uit.

In het Smithuyserbos werden op een bewoonde kast uitwerpselen van een Boommarter gevonden.

Tabel 18. *Mislukte broedsels en vastgestelde, of vermoedelijke oorzaken*

* K=Koolmees, P=Pimpelmees, Bkl=Boomklever, Bvl=Bonte vliegenvanger, Rm=Ringmus, S=Spreeuw, Zm=Zwarte mees.

Gebied	vogelsrt*	aantal	oorzaak
Aardjesberg	k	1	?
Boekestein	k	7	verlaten, verstoord, onbebroed,
Bussum P.W.N.	k	4	2 nesten zijn verlaten
	p	1	?
Crailo	k	5	?
Dassenbos A27	k	10	voedsel-weersomstandigheden en 1 door specht
	p	1	?
Heidebloem	k	4	2e broedsels verlaten
Franse Kamp	k	9	9 van de 11 2e broedsels mislukt
	p	1	2e broedsel
Iiliver. Wasmeer (r)	k	6	veelal 2e broedsels
Korps van Oudheusen kazerne		5	2 1e broedsels en 3 2e broedsels
Laren P.W.N.	k en p	3	?
	bkl	1	17.04 kast bij controle op grond gevallen (5 eieren)
Nieuwenoord	k en p	1	?
De Snip	k	3	?
	bkl	2	koolmeesnest op dode jongen Boomklever
Sypestein	k	3	?
	p en bvl	1	?
	s en rm	2	?
Smithuyserbos N	k	3	?
	p	2	?
	zm en bkl	1	?
Theosofisch centrum	k		spechten
Schaep en Burg	k en p	1	2e broedsels
Laardcr wasmeer	k	4	1 1e broedsel en 3 2e broedsels
	p	1	?

Mislukte broedsels.

Het mislukken van broedsels is een "natuurlijk" verschijnsel. De oorzaken zijn echter niet altijd even natuurlijk. Wanneer de kast (b.v. door spechten), het broedsel of de jongen verloren gaan door predatie (b.v. door Eekhoorn), kunnen wij daar meestal vrede mee hebben. Met verstoring door menselijke activiteiten hebben wij meer moeite. Deze kunnen vaak voorkomen worden door eens kritisch te kijken naar de plaats waar de kast is bevestigd.

Onderzoekers van het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek (NIOO) hebben mogelijk een antwoord gevonden op de vraag waarom broedsels van met name Koolmezen, zo vaak verloren gaan.

Door het warmere klimaat en daardoor warmere lentes, lopen de eiken eerder uit. De grote aantallen rupsen van de wintervlinder, die van die jonge eikenblaadjes vreten, verschijnen daardoor vroeger in het jaar. Voor de meeste dieren is het van groot belang dat zij op het juiste moment van het jaar hun jongen krijgen. Deze jongen hebben de meeste kans, wanneer er voldoende voedsel voorradig is.

Het ouderpaar moeten dit moment van tevoren "inschatten", want de voortplanting start al eerder. Bepaalde signalen uit de natuur kunnen het ouderpaar daarbij helpen.

Uit genoemd onderzoek blijkt dat de jongen van de Koolmees later dan de piek in het voedselaanbod uit het ei komen. Sinds 1973 is de lente steeds warmer geworden, met name de periode van half april tot half mei. Hierdoor is de heveelheid rupsen, waarmee Koolmezen hun jongen voeden, negen dagen eerder op haar top.

Mezen zijn in staat de datum van eieren leggen aan te passen aan de voorjaarstemperatuur, maar blijken de afgelopen 25 jaar de legdatum niet structureel vervroegd te hebben. Relatief vroeg leggende paartjes hebben steeds meer succes vergeleken met latere paartjes.

De reden dat de Koolmezen het tijdstip van de eileg niet aanpassen aan de omstandigheden komt mogelijk voort uit het feit dat de veranderende temperaturen de omstandigheden in de periode rond de eileg weinig, maar de periode waarin de jongen worden gevoerd, sterk beïnvloedt.

Koolmezen zoeken hun voedsel in de periode van eileg namelijk in lariksen en berken. Deze bomen zijn veel minder afhankelijk van de temperatuur en lopen niet echt eerder uit dan voorheen. De rupsenpiek volgt daardoor te dicht op het moment van eiproductie.

Een andere mogelijke verklaring is dat de voorspellende signalen uit de natuur waarop de vogels reageren met het leggen van eieren, niet op dezelfde manier verschoven zijn als de voorspelde overvloed aan voedsel. De signalen zijn dus niet meer betrouwbaar.

Klimaatsveranderingen kunnen de fijne afstemming van dieren op hun omgeving verstoren, met alle consequenties van dien.

Mondiaal komen ongeveer 20 vleermuizenfamilies voor, die tezamen 950 verschillende soorten omvatten. Enkele van deze soorten worden jaarlijks, tijdens controle van de nestkasten, aangetroffen. De determinatie hiervan blijkt voor de meeste controleurs moeilijkheden op te leveren. Het langdurig bekijken van de soort, met de bedoeling deze op naam te brengen, is met het oog op verstoring, ongewenst.

Tabel 19. **Aangetroffen zoogdieren in nestkasten 1997**

Bikbergen	01 april 1997	1	Rosse vleermuis
	08 april 1997	2	Rosse vleermuizen
	29 april 1997	2	Rosse vleermuizen
	21 juni 1997	1	Eekhoorn
De Franse Kamp	03 mei 1997	1	vleermuis
De Lieberg	09 mei 1997	1	bolvormig nest van plantaardig materiaal (waarschijnlijk eekhoorn)
De Snip	14 april 1997	1	rood/bruine vleermuis
Theosofisch centrum	02 juni 1997	2	kleine soort vleermuis (dwergvleermuis ?)
	10 mei 1997	1	Eekhoorn en 2 slaapnesten.

In nestkasten voorkomende insecten.

De kasten waren naast de reeds vermelde zoogdieren, ook in trek bij insecten. Deze kleine diertjes worden kennelijk door de meeste controleurs over het hoofd gezien, getuige het geringe aantal vermeldingen op de ingezonden controleformulieren.

Het is aan te bevelen uw ogen eens goed de kost te geven en de nestkasten op de aanwezigheid van insecten te controleren. De kans op verstoring is echt heel gering !

In terrein Boekestein werd op 12 mei 1997 in een nestkast een web met spin aangetroffen. Dit web werd verwijderd. Negen dagen later bleek er een nieuw web te zijn gemaakt. Ook werd er een wespennest aangetroffen.

In een kast in het Hilversums Wasmeer (binnen raster) zag Jan Terlouw een groot aantal mieren. Tijdens een controle in het Smithuyserbos constateerde hij de aanwezigheid van een wesp, terwijl Eric Schüssler in een van zijn kasten een hommelmel aantroef.

Dick Jonkers meldt de vondst van vleesvliegmaden op een nest dode jongen, ongeveer 30 oormurmen in een oud nest, een duizendpoot en gedurende het gehele broedseizoen enkele tientallen rode bosmieren.

Peter Vos meldt de aanwezigheid van spinnen, pissebedden en oorkruipers.

Je zou haast zeggen dat hier sprake moet zijn van een soort symbiose. Het lijkt immers voor een insect een hachelijke zaak zich zo dicht bij de nestkast dan wel het nest van een predator op te houden.

Vernielingen aan en diefstallen van kasten.

Op de Aardjesberg ging één kast verloren. Ook werd een kast geopend aangetroffen. Het komt kennelijk nogal eens voor dat bezoekers van de gebieden waar de kasten hangen uit nieuwsgierigheid een kast openen.

In Bussum gingen maar liefst 12 kasten door menselijk toedoen verloren. Sommige natuurliefhebbers nemen het niet kennelijk zo nauw met de regels en tonen weinig respect voor andermans eigendommen. Afgezien van de kosten die de Vogelwerkgroep moet maken om nieuwe kasten te vervaardigen, is het voor de controleur uiterst vervelend steeds weer voor aanvang van het broedseizoen nieuwe kasten te moeten ophangen.

Eén kast in het Dassenbos werd aan spaanders gehakt door een Grote bonte specht.

Ook op de Franschee Kamp worden regelmatig kasten door spechten vernield. Hier bleek een kast te zijn gestolen.

Op landgoed De Beek gingen twee kasten verloren, eveneens door menselijk toedoen (diefstal).

Op het terrein van conferentieoord Drakenburgh is bijna de helft van de kasten verdwenen. Dit komt voornamelijk omdat de eigenaar van het terrein niet toe staat dat de kasten aan de bomen worden vastgespijkerd. Een groot deel van de bomen op dit terrein wordt namelijk verwerkt in de houtindustrie.

Op het terrein van Julianaoord te Laren sneuvelden drie kasten door dierlijk geweld (spechten)

Ondanks de inkrimping van ons leger moest een kast tijdelijk buiten gebruik worden gesteld op het terrein van de Korporaal van Oudheusdenkazerne. De boom waaraan de kast was bevestigd werd geveld om plaats te maken voor nieuwbouw.

Tot slot gingen vijf kasten verloren op het G.N.R.-terrein de Snip. Vier kasten werden door spechten onder handen genomen, terwijl één kast door mensen werd vernield.

Ringonderzoek.

Door Bob van Poelgeest en Dick Jonkers werden respectievelijk 11 Boomklevers (2 broedsels) en 6 Bonte Vliegenvangers geringd. Deze activiteiten vonden plaats in slechts twee gebieden.

De ringgegevens, zoals vogelsoort, ringplaats en leeftijd van de vogels werden door de ringers doorgegeven aan de ringcentrale van het Vogeltrekstation te Heteren. Deze centrale ontvangt van alle aangesloten ringers de ringgegevens en verwerkt deze in een computersysteem. Zo ontstaat als het ware van elke geringde vogel een Burgerlijke Stand.

De ringcentrale heeft nauw contact met soortgelijke buitenlandse centrales. Uitwisseling van ringgegevens vindt op verzoek plaats.

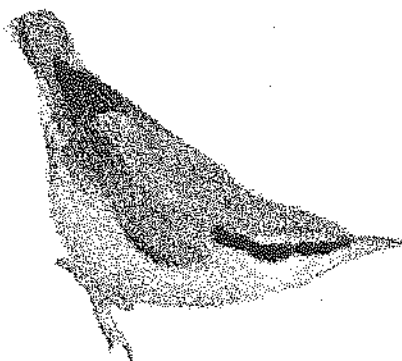
Wanneer in een nestkast of elders een (dode) geringde vogel wordt aangetroffen, kan de ringcentrale aan de hand van het opgegeven ringnummer de melder van de bijzonderheden van deze vogel voorzien.

De mogelijkheid is aanwezig de nestjongen van bij voorkeur "bijzondere" soorten te laten ringen. Denk daarbij aan Zwarte Mees, Glanskop, Matkop, Bonte vliegenvanger, Gekraagde roodstaart en Boomklever.

Schroom niet contact op te nemen met genoemde ringers. Het enige waarmee rekening gehouden dient te worden is dat de jongen het beste ringbaar zijn, wanneer zij tussen een week en 10 dagen oud zijn.

Jammer genoeg komt het nog steeds te weinig voor dat controleurs melding maken van een bijzondere vogelsoort in een van hun kasten. Het omleggen van een ring schaadt de vogels niet.

Bijzondere soorten kunnen ook (tijdig) gemeld worden bij de coördinator van het nestkastonderzoek.

Dankwoord

Alle vrijwillige controleurs die een bijdrage hebben geleverd aan dit verslag en daarvoor vele uren veldwerk hebben moeten doen, worden hiervoor hartelijk bedankt, evenals de leden van de vogelwerkgroep die hun medewerking hebben verleend aan de produktie van nieuwe nestkasten tijdens de jaarlijkse nestkasten-timmerochtend.

Een bijzonder woord van dank is op zijn plaats voor Jan Terlouw, die de tijd vond de gegevens van de ingeleverde formulieren met veldaantekeningen over te zetten op werkbare staten.

Uiteraard kon zonder toestemming van de eigenar(ess)en van de nestkastgebieden het nestkastonderzoek op zo'n grote schaal niet plaatsvinden. Voor hun medewerking worden zij eveneens hartelijk bedankt.

Geraadpleegde literatuur

Lessells C.M., Noordwijk van A.J., Tinbergen J.M, Visser, M.E.
Publicatie van het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek (NIOO-CTO);
'warmer springs lead to mistimed reproduction in great tits (Parus Major), Proc.R.Soc.Lond.B

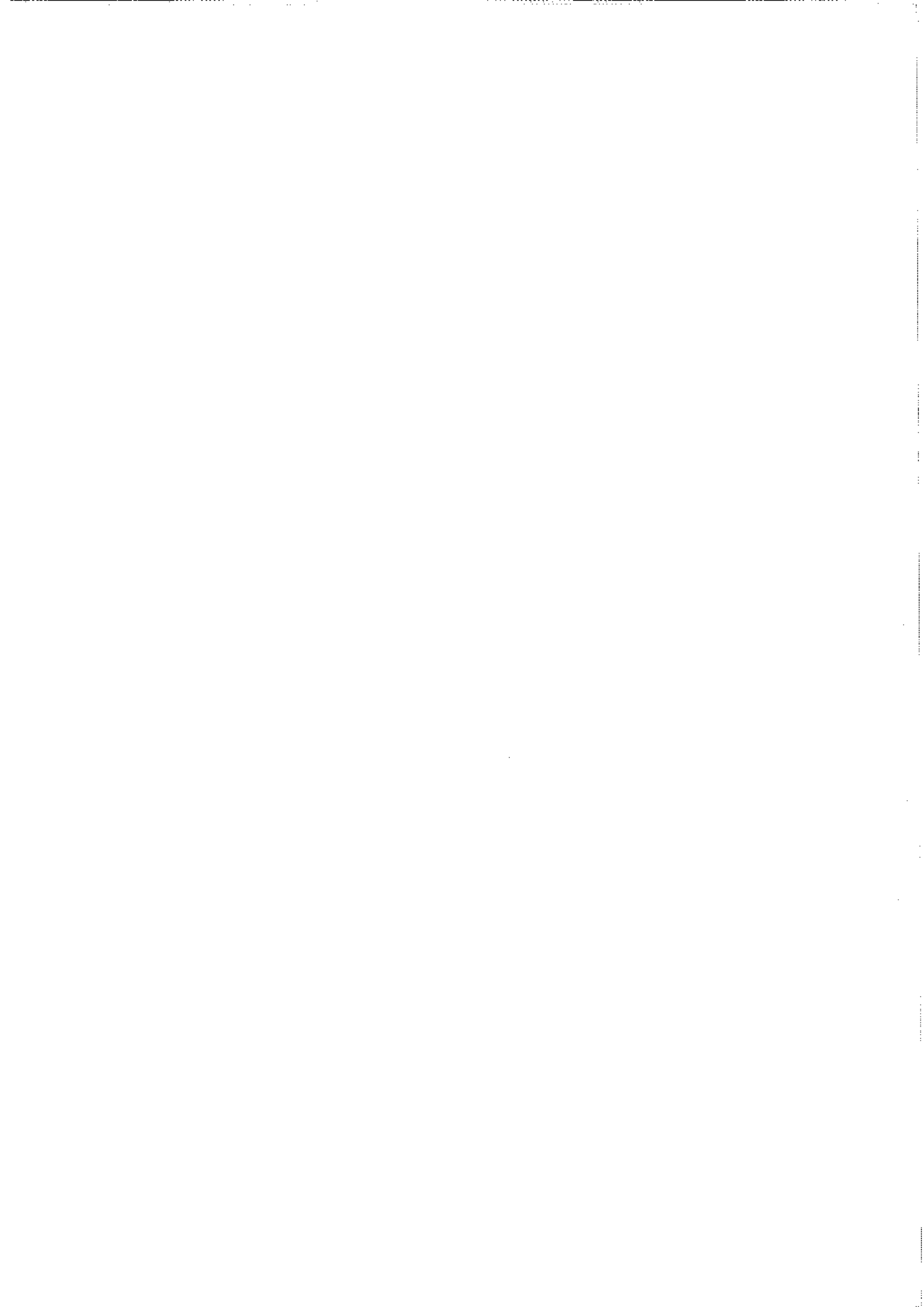
Hustings, Fred & Majoer, Frank
Rondschrijven Nestkastproject SOVON i.s.m. CBS (Broednieuws 6 1998)

Voorts:

K.N.M.I te De Bilt
Internetsite van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut.

Veldgids voor de natuurliefhebber; zoogdieren en andere landdieren van West- en Midden-Europa.

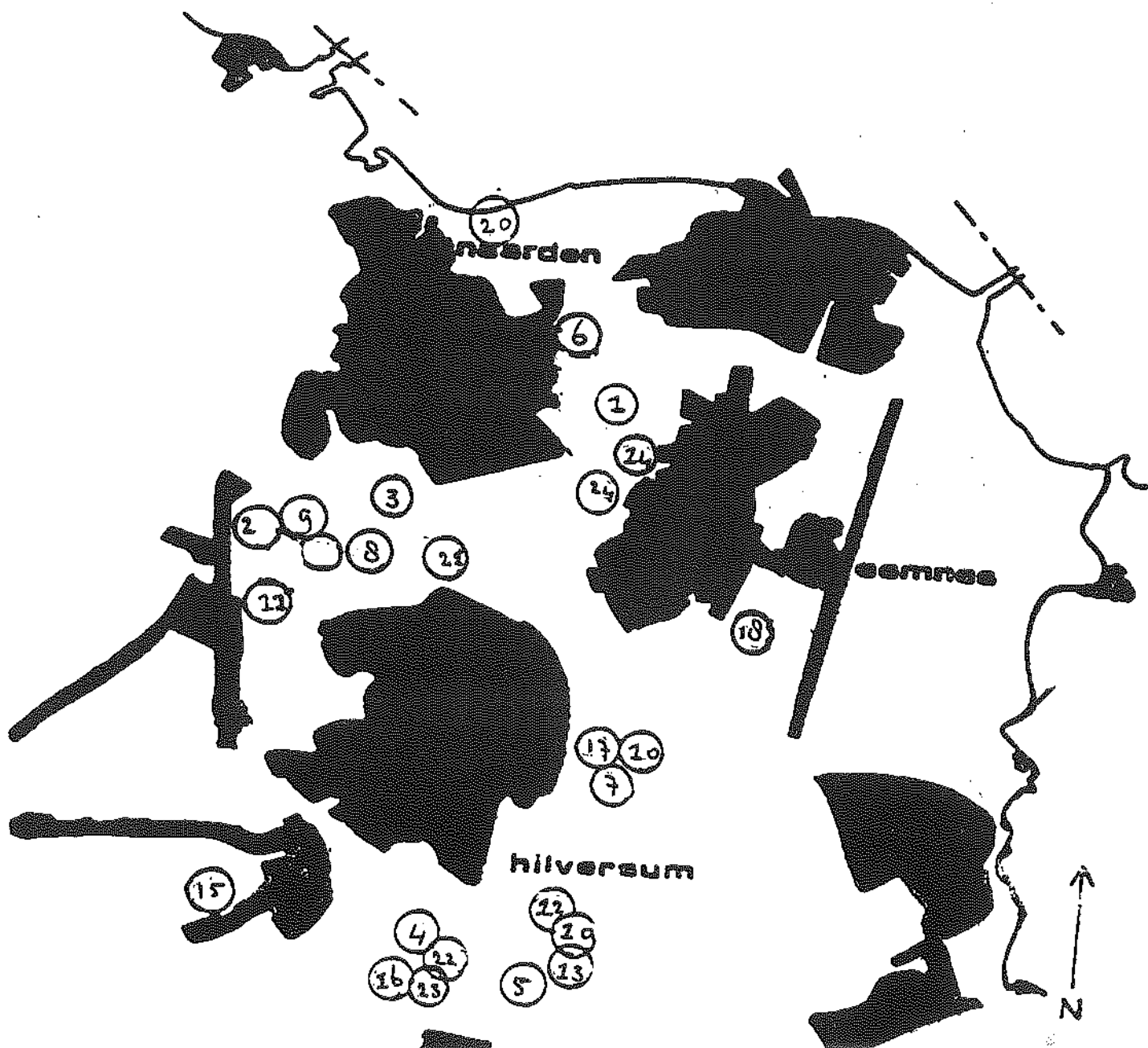
Uitgave: The Readers Digest Association Limited, London 1988.

Bijlage 1.

Ligging van de gecontroleerde terreinen.

1. Bikbergen 1 & 2.	15. Sypesteyn
2. Boekesteyn/ Schaep en Burgh	16. Korp. van Oudheusdenkazerne
3. Bussum PWN	17. Laarder Wasmeer
4. Conferentieoord Hoorneboeg	18. Postiljonheide
5. Dassenbos/ Dassenbos A27	19. Smithuyserbos-noord
6. De Beek/Oud Bussem	20. Theosofisch Centrum
7. Drakenburg	21. Aardjesberg
8. De Snip	22. Hoorneboeg
9. Franse Kamp	23. Zwarte Berg
10. Heidebloem	24. PWN Laren
11. Hilverbeek	
12. Hilversums Wasmeer (binnen raster)	
13. Hilversums Wasmeercomplex	
14. Julianaoord	

DA Jockers
Koccewaceo 3
1261 KA BIRICU7